

Начало>Предприемане на съдебни действия>Къде и как>Правото на коя страна се прилага? Правото на коя страна се прилага?

Германия

1 Източници на действащите норми

1.1 Национални правни норми

Между 2007 и 2016 г. ЕС кодифицира съдебните норми във важни области от частното право под формата на регламенти (по-специално Регламент (ЕО) № 593/2008 („Регламент Рим I“), Регламент (ЕО) № 864/2007 („Регламент Рим II“) и Регламент (ЕС) № 650/2012 („Регламент на ЕС за наследяването“). За преглед вж. ръководството, озаглавено „Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси в Европейския съюз“ (https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-bg.do?init=true). В съответствие с това обхватът на автономните съдебни норми на Германия е станал още по-тесен.

Основният източник на национални германски съдебни норми (или международно частно право) е Въвеждащият закон към Гражданския кодекс (*Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche* — EGBGB), по-специално членове 3—48. Съгласно член 3 от EGBGB съдебните норми, определени в законодателството на ЕС и в международните конвенции, имат предимство пред разпоредбите на Закона в съответните им области на приложение.

Германското право включва също така съдебни норми, които са разпръснати и се съдържат не само в EGBGB, например в Закона за несъстоятелността (*Insolvenzordnung* — InsO).

В области, които не се уреждат от законодателство, например в международното дружествено право, приложимото право се определя от съдилищата.

Констатациите в точка 2 са ограничени по същество до националните германски съдебни норми.

1.2 Многостранни международни конвенции

В регистър Б на Федералния държавен вестник (*Bundesgesetzblatt*) можете да намерите списък на всички многостранни конвенции, подписани и ратифицирани от Германия (онлайн заявка чрез <https://www.bgbl.de/>). Изброените многостранни международни конвенции включват конвенции, съдържащи единни съдебни норми.

Подобен вид многостранни конвенции често пъти са инициирани от международни организации. Следва специално да се посочи Хагската конференция по международно частно право (www.hcch.net <https://www.hcch.net/de/home/>), на която Германия отдавна е член.

1.3 Основни двустранни конвенции

Отделни съдебни разпоредби могат да се съдържат и в двустранни спогодби. Списък на подобни спогодби между Германия и други държави може да бъде намерен в регистър Б на Федералния държавен вестник (вж. точка 1.2 по-горе).

2 Прилагане на съдебни норми

2.1 Задължение на съдията да прилага служебно съдебните норми

Въпроси, засягащи съдебното право, не възникват само в спорове, разглеждани от съдилищата. Търговските партньори в различни държави трябва да знаят от кое право се урежда договорът между тях, независимо от евентуален бъдещ правен спор. Това право определя техните права и задължения. Водачи на леки автомобили, пътуващи през ваканциите до други държави, трябва да познават правото, съгласно което носят отговорност, ако причинят пътнотранспортно произшествие в другата държава. Това право определя естеството и обхвата на всяко обезщетение.

Когато фактите по даден спор представят определена връзка с правото на друга държава, германският съд, разглеждащ делото, ще определи кое право следва да се прилага, като се позовава на германските съдебни норми. Германските съдии трябва бъдат запознати с германските съдебни норми. Те трябва да ги прилагат служебно.

2.2 Препращане

Ако съгласно германските съдебни норми се прилага правото на друга държава, но правото на тази държава препраща на свой ред към правото на трета държава, германското право приема по принцип по-нататъшното препращане, съгласно член 4, параграф 1, първо изречение от EGBGB, без да се засягат конкретните разпоредби на законодателните актове на ЕС или международните конвенции. Ако чуждото право препраща към германското право, се прилагат германските материалноправни разпоредби (член 4, параграф 1, второ изречение от EGBGB). Когато германските съдебни норми позволяват на страните да избират приложимата правна система, член 4, параграф 2 от EGBGB гласи, че изборът се отнася само до материалноправните разпоредби.

2.3 Промяна на критерия за определяне на приложимото право (привръзка)

Промяна в приложимото право в ситуация, в която все още е възможна промяна на фактите по случая, е явление, познато в германското право. Например преценката относно вещните права по принцип се извършва съгласно правото по местонахождение на имуществото, което означава, че ако местонахождението на дадена вещ се промени, е възможно вещното право да се урежда от друга правна система.

Промяна на критерия за привързване се приема също в други области на правото, като пример за това е промяната на гражданството.

Промяна на приложимото право обаче не е възможна, ако съдебните норми установяват специален момент на привързване. Така например при определяне на правото, уреждащо наследство, критерият на привързване в случай на лица, починали на или след 17 август 2015 г., ще бъде мястото на обичайното местопребиваване на завещателя към момента на смъртта (вж. точка 3.7 по-долу).

2.4 Изключения от обичайното прилагане на съдебни норми

В член 6 от EGBGB се определя германското изключение, свързано с обществения ред, съгласно което разпоредба на чуждо право не трябва да се прилага, когато нейното прилагане би било явно несъвместимо с основните принципи на германското право. Под „основни принципи“ се имат предвид основните принципи на справедливостта. Обикновено става въпрос за сериозни нарушения на основните права, гарантирани от Конституцията на Германия. По отношение на приложимостта на изключението, свързано с обществения ред, е важно също и фактите по случая да представят връзка с вътрешното право; в противен случай германската правна система няма да се приложи. В този контекст също трябва да се даде предимство на всички специални норми, и по-специално на нормите, определени в законодателните инструменти на ЕС, които имат предимство (вж. например член 21 от Регламент Рим I, член 26 от Регламент Рим II и член 35 от Регламента на ЕС за наследяването).

Допълнително изключение във връзка с прилагането на стълкновителните норми се прилага в случай на особени повелителни норми. При особените повелителни норми задължително се прилагат националните правила, тъй като съответната държава е приела, че зачитането им е от решаващо значение за опазването на нейните публични интереси, и по-специално на нейното политическо, социално или икономическо устройство. Задължителните норми са от най-голямо значение по отношение на въпроси, свързани с договорни и извъндоговорни задължения. Специални правила във връзка с този въпрос се съдържат в законодателните инструменти на ЕС, които имат предимство (вж. по-специално член 9 от Регламент Рим I, който съдържа правно определение, и член 16 от Регламент Рим II), както и в международни конвенции.

2.5 Доказване на чуждестранен закон

Германските съдилища не само трябва да прилагат служебно стълкновителните норми, но съгласно член 293 от Гражданския процесуален кодекс (*Zivilprozessordnung* — ZPO) те са задължени, след внимателна преценка, да установят съдържанието на приложимото чуждо право. Това установяване не се ограничава до запознаване с чуждото законодателство: съдът трябва да вземе предвид тълкуването на законодателството в правната доктрина и съдебната практика. Съдът трябва да може да прилага чуждото право по същия начин, по който би го направил съд в съответната държава.

За да установят съдържанието на чуждото право, съдилищата могат да използват всички източници за справки, с които разполагат.

Един от източниците на информация за договарящите се държави е Европейската конвенция за обмен на правна информация между държави, подписана в Лондон на 7 юни 1968 г. Заявката за информация трябва да бъде изпратена до компетентното ведомство на съответната чужда държава чрез компетентната приемателна/предавателна агенция.

Вместо да поиска правна информация съгласно Европейската конвенция от Лондон, съдът може също да получи правно становище от експерт, при условие че експертът е запознат с практическото приложение на чуждото право.

Когато въпросите не са сложни, при определени обстоятелства информацията, получена от звено за контакт на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела или от собственото проучване на съда относно чуждото право, може да бъде достатъчна за установяване на съдържанието на чуждото право.

За доказване на чуждото право съдилищата могат да потърсят съдействието и на страните, но не са обвързани от техните доводи. Поради това те могат да се ползват служебно от всички източници за справки, без да бъдат обвързани от доказателствата, представени от страните.

В изключителни случаи, когато въпреки всички положени усилия съдържанието на чуждото право, което следва да се прилага, не може да бъде установено, като алтернатива се прилага германското право.

3 Стълкновителни норми

3.1 Договорни задължения и правни действия

Международните договори за продажба са уредени на първо място от Конвенцията на ООН относно договорите за международна продажба на стоки, която се прилага автоматично между предприятия от многобройните договарящи се държави, освен ако страните по договора са изключили това правило достатъчно ясно, например чрез клауза, предвиждаща „изключване на прилагането на Конвенцията на ООН относно договорите за международна продажба на стоки“.

За всички останали предварителни договори, сключени след 17 декември 2009 г., въпросът за приложимото право по принцип се решава в съответствие с Регламент Рим I, освен ако договорът попада извън приложното поле на този регламент, какъвто е например случаят с чисто вещноправните договори. Освен това се прилагат членове 46b—46d от EGBGB.

За договорите, сключени преди 17 декември 2009 г., се прилага старата редакция на член 27 и следващите от EGBGB. Тя се основава на Римската конвенция от 1980 г. относно приложимото право към договорни задължения. Въпросните членове бяха отменени, считано от 17 декември 2009 г., но все още се прилагат във връзка с договори, сключени преди тази дата.

За определени застрахователни договори, сключени преди 17 декември 2009 г., в членове 7—14 от Въвеждащия закон към Закона за застраховането (*Einführungsgesetz zum Versicherungsvertragsgesetz* — EGVVG) в редакцията, валидна до 16 декември 2009 г., се съдържат специални стълкновителни норми.

3.2 Извъндоговорни задължения

От 11 януари 2009 г. правото, приложимо към извъндоговорни задължения, се определя основно от Регламент Рим II, допълнен с член 46a от EGBGB.

Що се отнася до случаите, които не са обхванати от Регламента, като например нарушения на правото на защита на личността (*Persönlichkeitsrecht*), германското право съдържа специални стълкновителни норми, въз основа на които се определя правото на коя държава е приложимо; тези норми са установени в членове 38a—42 от EGBGB.

В член 38 от EGBGB са установени нормите относно приложимото право по отношение на различни видове вземания от неоснователно обогатяване.

Съгласно член 39 от EGBGB вземания, произтичащи от водене на чужда работа без пълномощие, се уреждат от правото на държавата, в която е извършено посоченото действие. Специална норма се прилага по отношение на плащането на чужд дълг.

Съгласно член 40 от EGBGB искиве за обезщетения при непозволено увреждане по принцип се уреждат от правото по местоизвършване на действието (*Recht des Handlungsorts*); увреденото лице може вместо това да избере да се прилага правото на държавата, в която е настъпила вредата (*Recht des Schadenseintritts*).

В член 42 от EGBGB се предвижда, че страните във всеки случай могат да изберат приложимото към извъндоговорно правоотношение право, след като настъпи събитието, довело до появата му.

Освен това съгласно член 41 от EGBGB приложимото право може да бъде заменено от правото, което поради определени обстоятелства има значително по-тясна връзка с фактите по случая.

3.3 Правно положение на субекта и негови аспекти, свързани с гражданското състояние (име, местопребиване, правоспособност и дееспособност)

Съгласно германските стълкновителни норми правни въпроси, отнасящи се до правното положение на дадено физическо лице, се уреждат от правния ред на държавата, чийто гражданин е въпросното лице (*Heimatrecht*). Това важи по принцип за имената (за подробности вж. член 10 от EGBGB) и за правоспособността и дееспособността на физическите лица (член 7 от EGBGB).

Когато дадено лице има повече от едно гражданство (*Mehrstaater*), съгласно член 5, параграф 1, първо изречение от EGBGB определящо е „ефективното гражданство“, т.е. гражданството на държавата, с която е най-тясно свързано лицето, притежаващо повече от едно гражданство. Ако обаче лицето, притежаващо повече от едно гражданство, притежава и германско гражданство, съгласно член 5, параграф 1, второ изречение от EGBGB се прилага единствено германското гражданство.

3.4 Установяване на произход, в т.ч. осиновяване

3.4.1 Установяване на произход

Съгласно член 19 от EGBGB произходът на дете се урежда на първо място от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на детето. Що се отнася до произхода на детето от всеки отделен родител, той може да се определи съгласно отечественото право на съответния родител. И последно, ако майката е омъжена, уреждащото последиците от брака право (*Ehewirkungsstatut*) (член 14 от EGBGB), което се прилага към момента на раждането, също може да придобие значение по отношение на определяне на произхода. За децата, родени преди 1 юли 1998 г., се прилагат различни правила.

Съгласно член 20 от EGBGB оспорването на произхода по принцип се урежда от правната система, която определя произхода, а когато детето извършва оспорването — от правото, което се прилага на мястото, където е обичайното местопребиваване на детето.

3.4.2 Осиновяване

От 31 март 2020 г. насам осиновяването на дете в Германия подлежи на германското право. В останалите случаи се урежда от правото на държавата по обичайното местопребиваване на осиновяваното дете към момента на осиновяването (нов текст на член 22, параграф 1 от EGBGB). Процедурите по осиновяване, приключени преди 31 март 2020 г., подлежат на приложимото преди това международно частно право, т.е. осиновяването се урежда от правото на държавата, чийто гражданин е осиновяващият към момента на осиновяването (предишен текст на член 22, параграф 1, първо изречение от EGBGB). Осиновяването на дете от един или двама съпрузи се урежда от правото, което урежда общите последици от брака (предишен текст на член 22, параграф 1, второ изречение от EGBGB).

Признаването на осиновяванията в чужбина и установяването на техните последици се уреждат в Закона относно последиците от осиновяването на дете съгласно чуждо право (*Gesetz über Wirkungen der Annahme als Kind nach ausländischem Recht*) (Закон относно последиците от осиновяването (*Adoptionswirkungsgesetz*) — AdWirkG).

3.5 Брак, извънбрачни двойки/фактическо съжителство, партньорства, развод, съдебна раздяла, задължения за издръжка

3.5.1 Брак

Следните констатации се прилагат само за бракове между лица от противоположни полове. Моля, направете справка с точка 3.5.2 за еднополови бракове.

Съгласно член 13 от EGBGB условията за сключване на брак обикновено се уреждат от правото на държавата, чийто гражданин е лицето, което ще встъпва в брак. По изключение, при определени обстоятелства, вместо това може да се прилага германското право.

В Германия брак може да бъде сключен само пред длъжностно лице по гражданското състояние или по изключение пред лице, специално упълномощено от чужда държава (член 13, параграф 4, второ изречение от EGBGB).

Ако общите последици от брака не попадат в обхвата на Регламент (ЕС) 2016/1103 на Съвета за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения по въпроси, свързани с имуществения режим между съпрузи (Регламент на ЕС относно имуществения режим между съпрузи), те се уреждат от избраното от съпрузите право (член 14, параграф 1 от EGBGB).

3.5.2 Извънбрачни двойки/фактическо съжителство и партньорства

Еднополовите бракове и регистрираните житейски партньорства (*eingetragene Lebenspartnerschaften*) се уреждат от член 17b от EGBGB. Съгласно този член сключването и развалянето на регистрирано партньорство, както и общите последици, които не попадат в обхвата на Регламент (ЕС) 2016/1104 на Съвета за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения в областта на имуществените последици на регистрираните партньорства (Регламент на ЕС относно имуществения режим между регистрирани партньори), се уреждат от правото на държавата, в която е регистрирано житейското партньорство (член 17b, параграф 1, първо изречение от EGBGB). Същите норми се прилагат по аналогия, ако съпрузите са от един пол или ако поне един от съпрузите не е нито от женски, нито от мъжки пол (член 17b, параграф 4, първо изречение от EGBGB). От 1 октомври 2017 г. насам вече не е възможно да се сключват регистрирани партньорства в Германия (член 3, параграф 3 от Закона за въвеждане на правото за брак за еднополови двойки (*Eheöffnungsgesetz*), поради което по отношение на сключването на житейско партньорство се прилага член 17b, параграф 1, първо изречение от EGBGB — изключително рядък случай, в който германска стълкновителна норма обхваща правоотношение, което може да бъде сключено само в чужбина.

3.5.3 Развод и съдебна раздяла

От 21 юни 2012 г. приложимото право при развод се определя от Регламент (ЕС) № 1259/2010 на Съвета относно осъществяването на засиленото сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла („Регламент Рим III“). Регламентът се прилага дори когато съгласно неговите разпоредби е приложимо правото на държава, която не участва в засиленото сътрудничество (член 4 от Регламента). Разводът и законната раздяла също така се уреждат от Регламент Рим III в случай на еднополови бракове (член 17b, параграф 4, първо изречение от EGBGB).

В допълнение се прилагат член 17 и член 17a от EGBGB.

В Германия развод може да бъде постановен само от съда (член 17, параграф 3 от EGBGB).

Съгласно член 17, параграф 4 от EGBGB приложимото право при компенсаторно разпределяне на пенсионни права се определя от правото, приложимо при развод. Когато чуждото право не познава компенсаторното разпределяне на пенсионни права, това разпределяне се извършва при определени условия, ако страните го поискат, като се прилага субсидиарно германското право.

Ползването на семейното жилище и домакинското имущество, намиращи се в Германия, се урежда от германското материално право (член 17a от EGBGB).

3.5.4 Задължения за издръжка

От 18 юни 2011 г. въпросът кое право е приложимо при искове за издръжка между роднини или между съпрузи се определя от Хагския протокол относно приложимото право към задълженията за издръжка от 23 ноември 2007 г. В член 2 от протокола се урежда неговото универсално приложение, т.е. дори когато правото, което следва да се прилага съгласно неговите разпоредби, е правото на държава, която не е страна по него. Германските норми в EGBGB, които бяха приложими в това отношение до тази дата, бяха отменени.

3.6 Режи ми на имуществени отношения

Имуществените последици на брака се уреждат от Регламента на ЕС относно имуществения режим между съпрузи. Това важи и за еднополови бракове (член 17, параграф 4, второ изречение от EGBGB). Регламентът на ЕС относно имуществения режим между съпрузи отдава приоритет на автономията на страните: бъдещите съпрузи могат да изберат правото, приложимо към режима на имуществените им отношения (член 22, параграф 1 от Регламента на ЕС относно имуществения режим между съпрузи). При липса на споразумение между страните критерият на привързване е местопребиваването на съпрузите или алтернативно — тяхното гражданство или държавата, с която съпрузите заедно имат най-тесни връзки (вж. член 26 от Регламента на ЕС относно имуществения режим между съпрузи).

Поради датата, от която започна се прилага (30 януари 2019 г.), Регламентът на ЕС относно имуществения режим между регистрирани партньори не обхваща житейските партньорства, сключени в Германия, тъй като от 1 октомври 2017 г. съгласно германското право сключването на житейско

партньорство вече не е възможно (вж. точка 3.5.2 по-горе). Съгласно Регламента на ЕС относно имуществения режим между регистрирани партньори изборът на страните е и основният критерий на привързване (член 22, параграф 1 от Регламента на ЕС относно имуществения режим между регистрирани партньори). При липсата на споразумение за избор на приложимо право приложимото право за имуществените последици на регистрираните партньорства е правото на държавата, по силата на чието право е създадено регистрираното партньорство (член 26, параграф 1 от Регламента на ЕС относно имуществения режим между регистрирани партньори).

3.7 Завещания и наследяване

За случаи на смърт, настъпили от 17 август 2015 г. нататък, се прилага основно Регламентът на ЕС за наследяването. Съгласно този регламент основният критерий на привързване за приложимото към наследяването право е последното обичайно местопребиваване на завещателя. Наследяванията преди 17 август 2015 г. се уреждат от правото на държавата, чийто гражданин е бил завещателят към момента на смъртта, в съответствие с предишния текст на член 25 от EGBGB (новият текст на член 25 от EGBGB обявява Регламента на ЕС за наследяването за приложим по аналогия). Като приложимо право по отношение на недвижимо имущество, намиращо се в Германия, беше възможно да се избере германското право.

За наследявания след 17 август 2015 г. изискванията по отношение на формата за разпореждания с имущество в случай на смърт се уреждат от новия текст на член 26 от EGBGB, в който по отношение на завещателните разпореждания по същество се предвижда пряко прилагане на Хагската конвенция от 5 октомври 1961 г., която Германия като договаряща държава прилага от 1965 г. (параграф 1), а по отношение на формата на другите разпореждания с имущество в случай на смърт се прави позоваване на член 27 от Регламента на ЕС за наследяването (параграф 2). Наследяванията преди 17 август 2015 г. се уреждат от предишния текст на член 26 от EGBGB, който включва основните стълкновителни норми на Хагската конвенция от 1961 г. относно стълкновението на закони в областта на формата на завещателните разпореждания. Разпореждането е действително по отношение на формата, ако неговата форма отговаря на изискванията на правния ред, с който е свързано, например въз основа на гражданството, обичайното местопребиваване на завещателя или мястото, на което е изготвено завещанието.

3.8 Недвижимо имущество

Съгласно член 43 от EGBGB вещните права се уреждат от правото на държавата, в която се намира имуществото. Правото по местонахождението на имуществото урежда например обхвата на правата на собственост и начина, по който имуществото може да се прехвърли или да се обремени с тежести.

Член 45 от EGBGB предвижда специален критерий на привързване за транспортните средства.

В член 43, параграф 2 от EGBGB се определя специално правило за прехвърляне на имущество от една държава в друга.

И накрая, увреждащите въздействия от недвижими имоти се разглеждат отделно в член 44 от EGBGB.

Що се отнася до вещните права, строго погледнато не се допуска избор на право. По силата на член 46 от EGBGB обаче е възможно отклонение от правото, определено съгласно посочените по-горе критерии на привързване, ако обстоятелствата показват наличието на значително по-тясна връзка с правото на друга държава.

3.9 Несъстоятелност

В допълнение към стълкновителните норми на Регламент (ЕС) 2015/848 от 20 май 2015 г. относно производството по несъстоятелност, който съдържа правила, уреждащи отношенията между държавите членки, в член 335 от Закона за несъстоятелността по отношение на трети държави се предвижда производството по несъстоятелност и последиците от него по принцип да се уреждат от правото на държавата, в която е образувано производството. В член 336 и следващите от Закона за несъстоятелността се определят специални критерии на привързване за специфични аспекти на международното право в областта на несъстоятелността, които могат да се отклоняват от този принцип (напр. трудови правоотношения, прихващане и предявяване на отменителен иск в производства по несъстоятелност).

Последна актуализация: 19/04/2024

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.